

Alexa Károly

Ádvent kövei

Nálunk a lakásban – egyetlen különös portrétól eltekintve – nincsenek vallásos képek. Vallásos mondatok sem hangzanak el, noha a feleségem is, jómagam is megingathatatlanul protestánsoknak tartjuk magunkat. Én rendszeresebb templomjáró vagyok, mint ő, „pogány kutya”, mondom én vasárnap reggel, „menj csak, rád fér”, mondja erre ő, „vasalok inget”. Az egyetlen „vallásosnak mondható” kép a falon egy arckép, azaz inkább, egy halott arcának többedik másolata: a turini lepelről, a turini lepelből való, valami régi kiadványból nagyította ki nekem (a kérésre) sok évvel ezelőtt kedves jó barátom, *Czakó Sándor*. Aki természetesen – író öccséhez hasonlóan – erős katolikusként élte le életét. Soha nem izgattak a turini lepel hitelességének kérdései, bár mindent igyekszem elolvasni róla, amihez hozzáférék. Számomra és alighanem a feleségem számára is, ez az arc az Üdvözítő arca. Lehetne más is, két évezred történetében megszámlálhatatlan a kínálat a jézusi arcról. Ez az arc a mi arcunk – megnyugtató, hogy állandóan minket néz, jó érzés, hogy állandóan a szeme előtt vagyunk, noha ez a szem csukva van. Némileg úgy vagyok vele, mint azzal a nagy talánnyal, amiről hajdan egy kis könyvfélét is írtam: hogyan is lehet az, hogy *Jézus*, azaz Jézus arca az evangéliumi leírásokban soha nem mosolyog és mégis, ha az emberekre néz, a betegekre, a gyermekekre, a megtisztulást vágyó bűnösökre, minden mozdulata és szava valami földön túli derűt sugároz. Aminek megnyilvánulásához talán a mosoly sem elégséges...

Végtelen nagyképűség és megbocsáthatatlanul profán gesztus volna, ha az ember dicsérni merésznél a Teremtés művét, azaz magának a Teremtőnek az alkotását, mégse állom meg, hogy most, karácsony közeledtével, a magam gyarló magánbeszédében hangot ne adjak elképedéseimnek, amivel évtizedek óta együtt élek, ami napi élmény a számomra: a láthatatlan és elgondolhatatlan, magában a teremtésben, a teremtett ember hitében, a spiritualitás végső valóságában megnyilatkozó és megmutatózó Úristen még abban is a segítségünkre volt, hogy egy közbenjárót helyezett önmaga és miközénk. És rábólintott arra, hogy az isteni hatalom sugárzásában egy emberi alak formálódjék ki. Hogy a megváltás művét egy közülünk való emberalak tettének hihessük. Az élő Jézusnak volt arca, hiszen volt teste (követhető és megölhető), látvány volt az őt ismerőknek és végeérhetetlen képzelgés tárgya azoknak, akik akkor jöttek a világra, amikor ő már eltávozott az emberek köréből. De a tudomásunkra hozta, hogy azért valahonnan továbbra is néz minket. És nem tiltja, hogy egy kép a szobánk falán rá emlékeztessen, rá a minket számon tartó Üdvözítőre.

Az Úristen az ó-testámentum prófétáit csak szavaival és indulatainak jeleivel tudósította önmagáról, az evangéliumok hírhozói a Megváltónak csak a szavait és a gesztusait hagyták ránk, testi valójának jeleit nem tartották fontosnak, Illendőnek, helyénvalónak megőrzésre ajánlani. Undo-rító ripókságunk ítélek minden kísérletet, amivel az evangéliumok tanúságtételét tárgyi valóságként próbálják bevonni

a profán mindennapokba. A törvényszéki antropológiát (a „tűkomputeres tomográfia”...) hívják segítségül, hogy az apostolok csöndjét utólag megtörjék, hogy az apostoli elbeszélések szűkszavúságában a leleplezendő elhallgatást és ne az áhítatos visszafogottságot lássák. S valami két évezredes „sémita átlaggal” próbálják leváltani azt, akinél „személyesebb” létezőt még vizionálni is képtelenség. *Mészöly Miklós* Saulusának a legnagyobbjából jelenete az, amikor a hitnyomozó *Saul* beles a kárpitok részén, hogy az „áruló rabbi” kihallgatásának tanúja legyen. Az utolsó pillanatban az utolsó kérdésre – „Valóban Isten fia vagy? – adott válasz két szava: „Ani hu.” Az vagyok. Mondja az, aki a főtanács előtt áll. Háttal. Szakadt ruhában. Arca csak a vele szembeni gyűlölet lángolásában rajzolódhat ki – a képzeletben. Vagy az üdvtörténetben? Mert úgy is gondolhatjuk, főleg a Nagy Történetet évenként újratekintő ádventben, hogy ő, Saulus, talán mindannyiunk megváltást kereső régi énje, éppen azért nem láthatta meg az élő emberi arcot, hogy majd találkozzék azzal, immár *Pál apostolként*, akinek üldözőjéből örökös foglyává kell válnia, aki meghalva és feltámadva arcot cserél: a valódi arcot az örökkévalóra. Aki mindenkinek a szívében más és más vonásokat keres magának.

Jézusnak annyi arca van, ahányan elhisszük, hogy a tekintete mindig rajtunk nyugszik. És azt is, hogy ez a figyelem, amivel a dolgainkat számon tartja, egyben a közvetítésnek és a közbenjárásnak a biztosítója: ha netán időlegesen egyedül is kell lenned, akkor sem vagy magányos.

Most karácsony előtt a keresztyének-keresztyének közül is sokan olvassák újra az ószövetségi zsidó kispróféta, Mikeás könyvének azt a versét, amit a Bibliában

pár oldallal – és párszáz évvel később – Máté evangélista majd szinte szóról-szóra megismétel: „De te, Efratának Betleheme, bár kicsiny vagy a Juda ezrei között, belőled származik nékem, aki uralkodó az Izráelen, akinek származása eleitől fogva, öröktől fogva van.” Pironkodva tolakodom megint ide: akkor is Jézus arcát láttam magam előtt, amikor az első könyvemnek azt a címet adtam, amit a reformátusok a 90. szoltárban is énekelnek: „eleitől fogva”. S az időnek ez a meghatározása, lapozzuk csak fel a Prédikátor könyvét, egy olyan „időre” utal, ami öröktől van és addig lesz, amíg a visszatérő Jézust színről-színre láthatjuk: „Ami most történik, régen megvan, és ami következik, immár megvolt, és az Isten visszahozza, ami elmúlt.”

Amikor Betlehemben, a jeruzsálemi út betonakadályait kikerülgetve, majd a bazári arab nyüzsgést hátrahagyva betértünk a Születés bazilikájába, és alászálltunk abba a barlangba, ahol Jézus született, talán egy olyan csecsemő arcát láttuk magunk előtt a feleségemmel, aki akár a mi gyermekeinkére is hasonlíthatott, ahogy a mi gyerekeinket is születésük pillanatában csak a betlehemi gyermekhez tudtuk hasonlítani, hiszen az újszülött még annak a világnak az üzenetét hozza, ahonnan jövünk és ahova majd megtérünk. „Nem messiás-e minden újszülött?” siet segítségünkre *Madách Imre*. Betlehem... vajon hogyan „áll egybe” ugyanabban a pillanatban a Dél olajfás forrása és a mi északi karácsonyunk fenyőfás misztériuma?... Nazáretben a *Mária* kútja... itt a polcomon egy soha fel nem bontható palack a kánai menyegző helyéről... a „színeváltozás” Tabor hegyén a megváltó alakja („És elváltozék előttök, és az ő orcája ragyog vala, mint a nap”, de erről az is értesül,

aki nincs ott: „A nép, mely sötétségben ül vala, láta nagy világosságot...”... Beteszda kövei..., a kafernaumi kenyérszaporítás kulisszái, Péter „napa” hajléka..., az utolsó vacsora terme..., a Getszemáné kert olajfái..., aztán a bevégeződés és újrakezdés jeruzsálemi díszletei... A jézusi arc formálódik felejthetlenné és ugyanakkor emberi szóval elmondhatatlanná, emberi kézzel ábrázolhatatlanná, minden szentföldi stációnál, ahova eljuthatunk akár a bibliát olvasva, akár kései és méltatlan zarándokként. És be lehet-e számolni azoknak az arcáról, akik a szemed előtt merítkeznek meg a Jordán vizében, hogy utánozzák azt, aki a megszentelődött vízzel elmossa az emberi bűnt? Hát arról az éjszakai óráról, amikor megálls a Genezáreti tó partján, és a holdfényben hallgatotta, hogy mit

mond és látni próbálsz, hogy mi mindent fest eléd a néma és moccsatlan víztükör?

Miközben ezekkel az adventi mondatokkal birkózom, a szemem oda-odatéved az asztalomon két lapos kőre, amiket a Szentföldről hoztam évekkkel ezelőtt, a Genezáreti tóból valók, talán még Péternek, a halásznak a bárkája is megcsikordult rajtuk... Szép lapos, csillogó, barnásszürke kavicsok, egy-egy hal alakja van rájuk vésve, egyikük jobbra néz, a másikuk vele szembe. Úgy vannak az asztal, hogy egymás felé forduljanak. Köztük ott a „rés”, amibe minden kép és mondat „befér”, ha hallod azt a hangot és látod azt az arcot, ami feléd fordul, ha megszólít és rajta tartja a tekintetét, ha te megszólítod.

(Megjelent: *Magyar Idők, Lugas, 2018. december 22.*)

2018. november 6-án a Budapest Marcibányi téri Művelődési Központ M Galériáján megnyílt „Az örmény, magyarörmény kultúra 1001 szála és formája” című kiállítás, melyet a Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat támogatott. A rendezvényt dr. Issekutz Sarolta elnök nyitotta meg, melyben az 1001 szálból különböző szálaokról is beszélt, a különböző művészeti ágakon kívül, a viselkedéskultúra, a családi élet és az otthon kultúrája, a közösség kultúrája, az öltözködés kultúrája stb. fontosságáról. A rendezvényen fellépett a Group Duduk tradicionális örmény népzene együttes, majd örmény falatok zárták az estet.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves rokonaink, barátaink!

Jóleső érzéssel nyugtázhatjuk, hogy az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 20 éves tevékenységének köszönhetően van mire visszatekintnünk. Itt most elsősorban arra az örmény, magyarörmény kulturális és szellemi

örökségre gondolok, amelyet *Dr. Issekutz Sarolta* az évtizedek folyamán kiállítások formájában az érdeklődők elé tárt. Emlékezzünk csak vissza: építészet, képzőművészet, díszítőművészet, kódexek. Nem csak a tablókra rögzített

A megnyitó közönsége

fotókról ismerkedhettünk a különleges darabokkal, de mellettük tárgyi emlékek is megjelentek. Körültekintő kutató- és gyűjtőmunka előzött meg minden kiállítást. Nagyon távoli múltba visszanyúló szellemi utazásokról beszélek az örménység önálló történelmében és az erdélyi magyarörménységben testet öltő közös történelemben. Mindezt még hitelesebbé teszik a céltudatos utazások, helyi élmények sora. Konferenciák, kulturális kapcsolatok, ismeretségek, tájékozódás.

„Az örmény, magyarörmény kultúra 1001 szála és formája” egy nemzet továbbéléséről és értékeiről tanúskodik. Arról, hogy a két kultúra találkozásának eredményeképpen, több száz év alatt egy sajátos harmadik jelent meg és fejlődött. A hozott, kapott hagyományokat azonban megőrizte. Mindenki gazdagítására egymásból táplálkozva, egymást beoltva indult fejlődésnek. Aláfestésként hadd idézem *Dr. Hovhanessian Eghia* az örményekről tett néhány megállapítását: „Az örmény idegenek között zárkózott, nem barátkozik hamar össze, sohasem lép

fel bizalmasan. Nincs benne túlzott alkalmazkodási készség és nehezen szívja fel az újabb milieu kultúráját.... Viszont fogékony a tanulásra, idegen nyelveket könnyen sajátít el, kutúrkapacitása igen magas. Nagy akaratérő és bámulatos szívósság jellemzi. Vallásos nép, amelynél a nemzet és vallás úgyszólván együtt jár. Istenfélelem és vallásos hit kísérik végig a diaszpórában is.”

A kiállított fotók segítségével sokfelé járunk, szerte a hajdani örmény birodalomban, Örményországban és a „kisebik hazában”, Erdélyben. Láthatunk szépen megálmodott és kivitelezett épületeket, díszítményeket. Alaposabban szemügyre véve az anyagot,

Dr. Benedek Katalin, művészettörténész

dr. Issekutz Sarolta